

PORTRÉK A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TAGJAIRÓL III.

Szerkesztette
HAMZA GÁBOR

AKADÉMIAI KIADÓ

A kiadvány a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával készült.

Társszerkesztő
Deák Péter

Írta

Ádány Tamás, Badó Attila, Békés Ádám, Benke József, Czeti István,
Földi András, Hamza Gábor, Király Miklós, Koi Gyula, Kukorelli István,
Landi Balázs, Pókecz Kovács Attila, Sándor István, Schweitzer Gábor, Szabó Béla,
Szabados Tamás, Szoboszlai-Kiss Katalin, Tóth J. Zoltán, Váczi Péter

ISBN 978 963 664 066 8

Kiadja az Akadémiai Kiadó
1117 Budapest, Budafoki út 187–189. A. ép. III. em.
www.akademiai.hu

Első magyar nyelvű kiadás: 2024

© Hamza Gábor, 2024
© Akadémiai Kiadó, 2024

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó Zrt. igazgatója
Felelős szerkesztő: Kovács Natália
Olvasószerkesztő: Rácz Attila
Nyomdai előkészítés: Mocsonoky Gábor
Fedélterv: Markó Natália
Termékmenedzser: Egri Róbert
Nyomdai munkálatok: Sowa Sp. z o.o.
Megjelent 24,67 (A/5) ív terjedelemben

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás,
a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát,
az egyes fejezeteket illetően is.

Printed in Poland

Lőrincz Lajos (1935–2010), a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja

Lőrincz Lajos 1935. augusztus 25-én született Debrecenben, és 2010. december 26-án, Budapesten hunyt el. Középiskolai tanulmányait a debreceni Református Kollégiumban folytatta, és a Kereskedelmi Gimnáziumban (később: Közgazdasági Technikum) fejezte be 1953-ban. A tanulás ízére az utóbbi intézmény tanárainak hatására érzett rá, és gyorsírni is megtanult. A középiskolai tanulmányokat főként nagyanyja jóvoltából folytathatta. Édesapja tisztas megélhetéssel rendelkező hentes- és mészárosmester, aki csupán az új korszak frazeológiája szerint „lényegült át” vágóhídi munkássá. Édesanyja háztartásbeli. Középiskolai tanulmányai alatt 1950-ben már kelet-magyarországi ifúsági válogatott labdarúgó-játékos, aki az NB III-as felnőtt válogatottban kapus posztján játszott. A gimnáziumban szelleme még tovább bontakozott – szóbeli visszaemlékezése szerint szépirodalmat, főként verseket írt. (Ez a szépirodalmi érzékenység a későbbiekben nagy szak- és szépirodalmi könyvtárban is manifesztálódott.) 1953 és 1954 között a Külügyi Főiskolán tanult diplomácia szakirányon. Ezen intézmény megszűnését követően az Idegen Nyelvek Főiskolája orosz tolmács szakára irányították át, ahol a nyelvet hamar magas szinten elsajátította. Az itteni képzés nem felelt meg az igényeinek, ezért az új felsőoktatási intézmény keresésének időszakában először segédmunkás, majd nyelvtudásának köszönhetően orosz nyelvi szakfordító lett a debreceni Magyar Gördülőcsapággy Műveknél. Bölcsészkarri és jogi kari felvételi vizsgát követően nyert felvételt 1955-ben Szegedre, jogász szakra. Itt végig kitűnő minősítésű hallgató volt. 1959-ben a Szegedi Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán szerzett állam- és jogtudományi doktori oklevelet, Kovács István későbbi államjogász

akadémikushoz írt összehasonlító irányultságú helyi önkormányzati (korabeli kifejezéssel: tanácsigazgatási) témájú szakdolgozattal. (*Községi tanácsaink problematikája*. [Szakdolgozat]. Szeged, JATE, 1959. 70.). 1959-ben Kovács István az MTA Jogtudományi Intézetébe hívta tudományos segédmunkatársnak. (Már 1957-ben is részt vett az MTA-hoz kötődő kutatásokban professzora révén.) 1963-ban a Közös Piac által alapított torinói École Universitaire des Études Européennes-en folytat posztgraduális tanulmányokat, ahol a meglévő angol, francia, és orosz nyelvtudás mellé olaszul is megtanult. 1971-ben ENSZ Ösztöndíjjal négy hónapot az USA legkiválóbb egyetemein töltött (Harvard University, Stanford University), valamint egy hónap időtartamban az Egyesült Királyság (Oxford University, Cambridge University) fontos felsőoktatási intézményeit is felkereste. Később több francia, belga és német, valamint szovjetunióbeli kutatóutat is tett. Pályája során felkérések révén alig maradt a világnak olyan része, amelyet ne látott volna. A hetvenes évektől a francia CNRS Összehasonlító Jogi Intézetében is visszatérően kutatott, az intézet igazgatótanácsai tagságát is elnyerte. Az 1989-es rendszerváltást követő években a Harvard Egyetem részére írt tanulmányt angolul a pénzügyi jogról, és a helyzetet ezt megelőzően Párizsban francia nyelvű előadásban ismertette az amerikai egyetem professzoraival.

1968-ban szerzett kandidátusi (CSc) fokozatot tudományigazgatási témájú értekezéssel (*A tudományos kutatások állami irányítása*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1969). 1979-ben védte meg a tudományok doktora (DSzC) cím elnyerését eredményező értekezését *A közigazgatás határai* munkacímmel, mely a közigazgatás és a gazdaság kapcsolatát vizsgálta (*A közigazgatás kapcsolata a gazdasággal és a politikával*. Budapest, 1981). 1990-ben az MTA levelező, majd 1998-ban rendes tagjai sorába emelte.¹ 1961 és 2010 (2013) között – mint kutatásaink a korábbi adatokat jelentős mértékben pontosították² – közel 240³ monográfiát, tankönyvet és tudományos publikációt tett közzé (illetve jelent meg halála után), számosat angol, francia, olasz, orosz, valamint finn nyelven is.

¹ Levelező tagi székfoglaló értekezése: Lőrincz Lajos: Állandóság és változás a közigazgatásban (Elhangzott 1991. május 22-én). Budapest, MTA, 1991. Nyomtatásban is megjelent rendes tagi székfoglaló értekezése: Lőrincz Lajos: *Összehasonlítás a közigazgatás kutatásában*. Budapest, MTA, 2000. 13. (Elhangzott 1999. április 19-én).

² Az ünnepi kötet 129, a Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás Lőrincz-émlékszáma 150, az MTMT 147 publikációt sorolt fel.

³ Koi Gyula: *Lőrincz Lajos élete és munkái*. Államtudományi Műhelytanulmányok 2 (2017) 4. sz. 5–23.

1978-ban kezdte meg oktatási tevékenységét az Államigazgatási Főiskolán. Itt az Államigazgatási Tanszék Tanszékvezetője (1978–2000), az intézmény főigazgató-helyettese (1978–1989), majd főigazgatója (1989–1990) volt. 1992-től az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Közigazgatási Jogi Tanszékén egyetemi tanár. Eközben az MTA Jogtudományi Intézete Közigazgatási Osztályának vezetője, majd kutatóprofesszor haláláig. Tagja volt az MTA Felügyelő Bizottságának. 1989 és 1995 között az MTA Tudományos Minősítő Bizottságának titkára. 1996-tól a jogutód szerv, az MTA Doktori Tanács társelnöke, 2000 és 2004 között egyszemélyi elnöke. Az MTA IX. (Gazdaság- és Jogtudományok) Osztálya osztályelnök-helyettese 1999 és 2002 között. A 2000-es években komoly súllyal felmerült MTA alelnökké történő megválasztása. A brüsszeli Nemzetközi Közigazgatás-tudományi Intézet, a közigazgatás-tudomány egyetlen világszervezetének elnökhelyettese (1986–1992).⁴ Volt a Magyar Közigazgatási Intézet főigazgatója (1997–1998), továbbá a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékánja (2000–2004) is. 2005-től az Államigazgatási Főiskola jogutódként működő Budapesti Corvinus Egyetem Államigazgatási Kar adott számára professor emeritus címet. Elnyerzte az Akadémiai díj I. fokozatát két alkalommal (1967, 1986); a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét (1995); a Magyary Zoltán-díjat (2000); a Szent-Györgyi Albert-díjat (2000); a Deák Ferenc-díjat (2002). Az Aix-Marseille Egyetem díszdoktora (1995). 2011. január 14-én 14 óra kor temették a Fiumei Úti Nemzeti Sírkert Akadémiai Parcellájába.

Lőrincz Lajos professzor munkássága révén a Magyary-iskola egyik legfontosabb vonulatát, a komplex igazgatástudományi megközelítést élesztette újra és vitte tovább, hangsúlyozva a politikatudomány, a szociológia, a szervezés- és vezetéstudomány közigazgatásra vonatkozó nézeteit. Ezenkívül erőteljesen foglalkozott a közigazgatás alapintézményeivel,⁵ és ezen belül hangsúlyozottan a közigazgatás személyi állományával. Nagyon jelen-

⁴ Magyary Zoltán volt hazai részről először ebben a megtisztelő pozícióban. 1945 után a hazai közigazgatás-tudomány jó hírének köszönhetően Lőrincz Lajoson kívül Kovács István, Rácz Attila, Verebélyi Imre és Jenei György professzorok is betölthették ezt a pozíciót.

⁵ Lőrincz Lajos: *A közigazgatás alapintézményei*. Budapest, HVG-Orac, 2010, 389. Harmadik kiadás. Korábbi kiadásai 2005-ből, illetve 2007-ből; előzményei 1996-ból és 2001-ből valók. Közigazgatási jogi tantárgyi párja: György István – Lövétei István – Lőrincz Lajos – Szamel Katalin – Temesi István: *Közigazgatási jog* (szerk. Lőrincz Lajos). Budapest, HVG-Orac, 2007. 265.

tősek volt a külföldi közigazgatás-tudomány bemutatására,⁶ és a külhoni, valamint a magyar közigazgatás-tudósok munkásságának feltárására⁷ tett erőfeszítései. Részben ezen alapokon alakult ki – már a tanítványok által – a Közigazgatás-elmélet, valamint a Hazai és nemzetközi közigazgatás-tudomány története MA kötelező tantárgyak szemlélete és mai oktatása. (Utóbbi stúdium már az NKE keretei között született meg). A rendszerváltás küszöbén mesterei látéletét adta a hazai közigazgatás problémáinak.⁸ Már csak halála után valósult meg 27 EU-tagállam közigazgatását azonos szempontok alapján elemző, komoly előzménnyel rendelkező⁹ nagymonográfia,¹⁰ amely a hazai összehasonlító közigazgatás- és összehasonlító közigazgatási jogtudomány (és a Lőrincz Lajos által létrehozott Összehasonlító közigazgatás MA kötelező tantárgy) fundamentuma.¹¹

A Lőrincz Lajos-i életmű arra tanít bennünket, hogy mindig ott és akkor kell egy jó ötlet, egy derűs mondás, egy már-már elfeledett ízes, népies fordulat, ahol a problémák felmerülnek.

⁶ Lőrincz Lajos – Nagy Endre – Szamel Lajos: *A közigazgatás kutatásának tudományos irányzatai*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1976. 471. E kötetben az USA, a Szovjetunió, és Franciaország közigazgatását vizsgálta, illetve ezen országoknak volt vezető szakértője a közigazgatással foglalkozók között hazánkban.

⁷ *A magyar közigazgatás-tudomány klasszikusai 1874–1947* (szerk. és a bev.-t írta: Lőrincz Lajos, vál.: Lövétei István – Szamel Katalin). Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1988. 366. *Közigazgatás-tudományi antológia* (szerk. Lőrincz Lajos; vál.: Molnár Miklós, Nagy Tibor Gyula). Budapest, HVG–Orac, 1994. 392. Első kiadás. Későbbi kiadásai: 1996, 2000, 2003, 2007.

⁸ Lőrincz Lajos: *Magyar közigazgatás: dilemmák és perspektíva*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988. 108.

⁹ Balázs István – Bordás Mária – Hajnal György – Halász Iván – Hoffman István – Imre Miklós – Koi Gyula – Lőrincz Lajos – Mikó Zoltán – Temesi István: *Közigazgatás az Európai Unió tagállamaiban*. Összehasonlító közigazgatás (szerk. Lőrincz Lajos; tech. szerk. Koi Gyula). Budapest, Unió Kiadó, 2006. 574. (Az Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Olaszország és Spanyolország közigazgatását mutatja be a könyv egy bevezető, valamint öt funkcionális összehasonlító tanulmánnyal együtt.)

¹⁰ Balázs István – Bordás Mária – Boros Anita – Gajduscheck György – Halász Iván – Imre Miklós – Koi Gyula – Kristó Katalin – Lőrincz Lajos – Lövétei István – Rixer Ádám – Sipos Katalin – Szamel Katalin – Tamás András – Temesi István: *Az Európai Unió tagállamainak közigazgatása* (szerk. Szamel Katalin, Balázs István, Gajduscheck György, Koi Gyula). Budapest, CompLex Wolters Kluwer, 2011. 970. Egy bevezető és három funkcionális összehasonlító közigazgatási tanulmány mellett a 27 EU tagállam közigazgatását tartalmazza a kötet.

¹¹ Erre lásd: Koi Gyula: Reformok és állandóság a közigazgatás-elmélet tantárgy oktatásában, tekintettel Lőrincz Lajos tantárgyalapító szerepére. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás* 4 (2016) 3. sz. 138–151.

Nevét viseli a Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely (KRE ÁJK),¹² illetve a Lőrincz Lajos emlékgűrű,¹³ melyet a Nemzeti Közzolgálati Egyetem 2012 óta adományoz.

2016. február 17-én került sor emléket megörökítendő az emléktábla-avatásra és teremkeresztelőre a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Ludovika Főépület 234. termében, mely immár a Lőrincz Lajos Előadóterem elnevezést viseli. A Lőrincz Lajos Tudományos Emlékkonferencia megrendezésére 2016. február 18-án nyílt mód a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Karán. A tanácskozás egyben a Magyarország államformájáról szóló 1946. évi I. törvény hatálybalépésének közelgő 70. évfordulója előtti tisztelgés is volt. A két esemény együtt alkotta 2016-ban a Lőrincz Lajos-emlékévet.

Mindezek mellett a Nemzeti Közzolgálati Egyetem KÖFOP projektumának NKE Lőrincz Lajos Professzori Programja is a nevét viseli a tudományos kiválósági programok egyikeként. A néhai akadémikusról elnevezett program az MTA doktora (DSc) cím megszerzését irányozza elő az abban részt vevők számára.

Koi Gyula

Lőrincz Lajos főbb munkái

Községi tanácsaink problematikája. [Szakdolgozat]. Szeged, JATE, 1959. 70.; *A tudományos kutatások állami irányítása.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1969. 260. [Kandidátusi értekezése monografikus formában]; *A közigazgatás kutatásának tudományos irányzatai.* (Nagy Endre és Szamel Lajos társszerzőkkel). Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1976. 471.; *A közigazgatás jellege és határai.* [Akadémiai doktori értekezés, gépelt kézirat]. Budapest, MTA, 1978. 298.; *A közigazgatás kapcsolata a gazdasággal és a politikával.* Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1981. 250. [Akadémiai doktori értekezése könyv alakban]; *Magyar közigazgatás: dilemmák és perspektíva.* Budapest, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988. 108. *Jogtudományi értekezések sorozat; A magyar közigazgatás-tudomány klasszikusai 1874–1947.* (Szerk. és a bev.-t írta: Lőrincz Lajos, vál.: Lövétei István, Szamel Katalin.) Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1988. 366.; *Állandóság és változás a közigazgatásban.* (Elhangzott 1991. május 22-én.) Székfoglaló értekezés. Budapest, MTA, 1991. 10.; *Közigazgatás-tudományi antológia.* (Szerk. Lőrincz Lajos; vál.: Molnár Miklós, Nagy Tibor Gyula). Budapest, HVG-Orac, 1994.

¹² kre.hu/ajk/index.php/lorincz-lajos-koezjogi-kutatomuhely.html

¹³ NKE Címek, kitüntetések adományozásának rendjéről szóló szabályzat 12/B. §, 16. oldal. http://www.uni-nke.hu/uploads/media_items/cimek_-kituntetesek-adomanyozasanak-rendjerol-szolo-szabalyzat_-hataly-2016_-vii_-9-tol.original.pdf

392. Első kiadás. (További kiadásai: 1996, 2000, 2003, 2007.); *A közigazgatás alapintézményei*. Budapest, HVG-Orac, 2005. 406. Első kiadás. (További kiadásai: 2007, 2010.); *Összehasonlítás a közigazgatás kutatásában*. Székfoglaló értekezés. (Elhangzott 1999. április 19-én.) Budapest, MTA, 2000. 13.

Felhasznált irodalom

Imre Miklós – Lamm Vanda – Máthé Gábor: *A tudós [Lőrincz Lajos] életútja*. In: Imre Miklós – Lamm Vanda – Máthé Gábor (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Lőrincz Lajos 70. születésnapja tiszteletére*. Typosoft Bt., Budapest, 2006. 9–10.; Burucs Kornélia: *Lőrincz Lajos*. In: Balogh Margit – Burucs Kornélia – Hay Diana – Markó László: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai 1825–2002 II.* (szerk. Glatz Ferenc). Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont-Tudománytár, 2003, 808.; Lamm Vanda: Lajos Lőrincz (1935–2010). *Acta Juridica Hungarica* 52 (2010) 3. sz. 271–272.; Koi Gyula: Adminisztratív komparatiztika: tegnap, ma, holnap. *Közjogi Szemle* 3 (2010) 3. sz. 41–45.; Ferenczy Endre: Lőrincz Lajosra (1935–2010) emlékezve. *Jogi Iránytű* 2 (2011) 1. sz. 1–2.; *In memoriam Lőrincz Lajos*. Budapest, NKE, 2016. 7. *Emléktábla Lőrincz Lajos tiszteletére*. Budapest, NKE, 2016. 1–2. http://akk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-elet/esemenyek_-konferenciak/2016/02/18/emlektabla-lorincz-lajos-tiszteletre; Imre Miklós: Közjogi és közigazgatási reformok Magyarországon: In *Memoriam Lőrincz Lajos. Új Magyar Közigazgatás* 9 (2016) 1. sz. 103–106.; Koi Gyula: Emléktábla-állítás, teremavatás és emlékkonferencia Lőrincz Lajos akadémikus tiszteletére és emlékére: A Lőrincz emlékévi eseményei. *Jegyző és közigazgatás* 18 (2016) 2. sz. 29–31. és Koi Gyula: Lőrincz Lajos élete és munkái. *Államtudományi Műhelytanulmányok* 2 (2017) 4. sz. 1–23.